

طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی در یک نگاه

دبیرخانه‌ی سامان بخشی

اشاره

تولید کتاب‌های آموزشی مفید و مناسب، بر اساس برنامه‌های درسی آموزش و پرورش، برای ایجاد شرایط یادگیری مؤثر و پایدار دانش‌آموزان کشور، از اهمیتی ویژه برخوردار است. از این‌رو در سال ۱۳۷۸، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، «طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی» را تصویب و در دستور کار دفتر انتشارات کمک آموزشی قرار داد. هدف‌های این طرح عبارت‌اند از:

- سیاست‌گذاری، استاندارد سازی و هدایت تولید کتاب‌های غیر درسی مرتبط با برنامه‌های آموزشی و تربیتی وزارت آموزش و پرورش؛
- نظارت، ارزیابی و بررسی علمی کتاب‌های آموزشی و انتخاب و معرفی کتاب‌های مناسب؛

- حمایت و تشویق ناشران، نویسندگان و معلمان به تولید کتاب‌های آموزشی مفید و مناسب بر اساس برنامه‌های درسی؛

- تبیین و اجرای سیاست‌ها، هدف‌ها، برنامه‌ها و انتظارات آموزش و پرورش در حوزه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی؛

- فراهم آوردن امکان تبادل نظر و تجربیات میان اندیشمندان، صاحب‌نظران و پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی، در راستای تدوین راهبردها و استانداردهای تولید کتاب‌های آموزشی مناسب؛

- ایجاد زمینه برای شناسایی نویسندگان و ناشران برتر در حوزه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی که بیشترین نقش را در راستای تحقق و تعمیق هدف‌های آموزش و پرورش داشته‌اند.

۱۳۸۱/۲۶/۲۷

بهار و تابستان ۱۳۸۸

۶

عملکرد سامان بخشی کتاب های آموزشی در طول ده سال گذشته

۱. برگزاری هفت دوره جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد با هدف هدایت ناشران و تولیدکنندگان کتاب‌های آموزشی مورد نیاز معلمان و دانش‌آموزان، منطبق با معیارها و استانداردهای آموزشی و شناسایی و معرفی آثار مناسب و برتر.

این جشنواره‌ها به ترتیب در سال‌های ۱۳۷۹ (دوره‌ی ابتدایی)، ۱۳۸۰ (دوره‌ی راهنمایی)، ۱۳۸۱ (دوره‌های متوسطه نظری و فنی و حرفه‌ای)، ۱۳۸۳ (دوره‌های ابتدایی و راهنمایی)، ۱۳۸۴ (دوره‌های متوسطه نظری، پیش‌دانشگاهی، فنی و حرفه‌ای و کار و دانش)، ۱۳۸۶ (دوره‌های ابتدایی و راهنمایی)، ۱۳۸۷ (دوره‌های متوسطه نظری، پیش‌دانشگاهی، فنی و حرفه‌ای و کار و دانش)، برگزار شد. حوزه‌های مورد بررسی در این هفت جشنواره به تفکیک دوره‌های تحصیلی و سال‌های انتشار کتاب به شرح جدول (۱) بوده است.

جدول ۱. حوزه‌های مورد بررسی در هفت دوره‌ی برگزاری جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد

دوره‌ی ابتدایی (کتاب‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۵)	دوره‌ی راهنمایی (کتاب‌های ۱۳۸۵-۱۳۶۹)	دوره‌ی متوسطه نظری (کتاب‌های ۱۳۸۶-۱۳۷۰)	دوره‌ی متوسطه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش (کتاب‌های ۱۳۸۶-۱۳۷۰)
مطالعات اجتماعی، تعلیم و تربیت دینی، ریاضی، علوم تجربی، قرآن، ریاضی، زبان آموزی، مهارت‌های حرفه‌ای معلمان و روش تدریس و تربیت بدنی	تعلیم و تربیت دینی، ریاضی، عربی، هنر، علوم اجتماعی، علوم تجربی، زبان و ادبیات فارسی، جغرافیا، تاریخ، قرآن، آموزش زبان خارجی، آمادگی دفاعی، تربیت بدنی، عربی، هنر، حرفه و فن، مهارت‌های حرفه‌ای معلمان، روش‌های تدریس و علوم تربیتی	ریاضی، زیست‌شناسی و زمین‌شناسی، زبان و ادبیات فارسی، شیمی، تعلیم و تربیت دینی و قرآن، زبان عربی، زبان خارجی، فیزیک، هنر، مکانیک، علوم اجتماعی، تربیت بدنی، فلسفه و منطق، روان‌شناسی، اقتصاد و روش تدریس برای معلم در موضوعات متفاوت درسی	عمران، برق، مواد، مکانیک، هنر، حسابداری، کامپیوتر، مدیریت خانواده، کشاورزی، بهداشت و کودکیاری، علوم و فنون دریایی

۲. بررسی نزدیک به ۱۴۰۰۰ کتاب‌های آموزشی در ۳۲ حوزه‌ی آموزشی و تعیین کتاب‌های مناسب، تقدیری و برگزیده، بر اساس شاخص‌های عمومی و تخصصی در زمینه‌ی ارتباط برنامه‌ی درسی، معیارهای گزینش محتوا، سازمان‌دهی محتوا، اصول تصویرگری، اصول نوشتاری کتب آموزشی و ویرایش (جدول ۲).

با توجه به داده‌های جدول ۲:

■ طرح سامان‌دهی، بررسی و ارزیابی کتاب‌های آموزشی همه‌ی دوره‌های تحصیلی را به صورت ادواری مدنظر قرار داده است.

■ به طور متوسط بیش از ۴۰ درصد کتاب‌های مورد بررسی مناسب تشخیص داده شده‌اند که این امر حاکی از توجه نسبی ناشران به رعایت اصول و معیارهای تولید کتاب‌های آموزشی است.

■ حداقل یک‌دهم از کتاب‌های آموزشی و کمک‌درسی، به عنوان کتاب تقدیری و برگزیده انتخاب و پدیدآورندگان آن‌ها در هفت دوره جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی مورد تشویق قرار گرفته‌اند.

جدول ۲. توزیع کتاب‌های مورد بررسی، مناسب، تقدیری و برگزیده در جشنواره‌های کتاب‌های آموزشی رشد

چاپ اول سال‌های تحت پوشش	تعداد عناوین کتاب‌های آموزشی			دوره‌ی تحصیلی	جشنواره (سال اجرا)
	مرتبط دریافتی	مناسب	تقدیری و برگزیده		
۶۸-۷۸ (۱۰ سال)	۱۱۸۴	۶۳۱	۴۸	ابتدایی	اول (۱۳۷۹)
۶۹-۷۹ (۱۰ سال)	۱۸۶۰	۹۸۴	۹۸	راهنمایی	دوم (۱۳۸۰)
۷۰-۸۰ (۱۰ سال)	۱۷۶۶	۶۸۶	۱۲۰	متوسطه‌ی نظری و پیش‌دانشگاهی فنی و حرفه‌ای و کار و دانش	سوم (۱۳۸۱)
	۳۶۷	۱۷۳	۵۷		
۷۹-۸۲ (۴ سال) ۸۰-۸۲ (۳ سال)	۱۳۰۸	۵۵۹	۶۰	ابتدایی	چهارم (۱۳۸۳)
	۱۰۱۹	۴۶۱	۶۵	راهنمایی	
۸۱-۸۳ (۳ سال)	۱۵۷۴	۵۰۷	۵۶	متوسطه‌ی نظری و پیش‌دانشگاهی فنی و حرفه‌ای و کار و دانش	پنجم (۱۳۸۴)
	۵۵۳	۱۳۷	۳۸		
۸۳-۸۵ (۳ سال)	۱۰۸۳	۴۳۶	۳۰	ابتدایی راهنمایی	ششم (۱۳۸۶)
	۶۲۵	۳۶۰	۲۹		
۸۴-۸۶ (۳ سال)	۱۴۵۴	۳۰۱	۱۴	متوسطه‌ی نظری و پیش‌دانشگاهی فنی و حرفه‌ای و کار و دانش	هفتم (۱۳۸۷)
	۷۱۲	۳۱۵	۱۸		
۶۸-۸۶	۱۳۵۰۵	۵۵۵۰	۶۳۳	جمع کل	

۳. تدوین و نشر استانداردها و معیارهای تولید کتابهای آموزشی برای دوره‌های پیش‌دبستانی، ابتدایی، راهنمایی، متوسطه‌ی نظری و پیش‌دانشگاهی، فنی و حرفه‌ای و کار دانش، و نیز اصول تصویرگری و کتاب‌های سنجش و ارزش‌یابی، تحت عنوان «مجموعه راهنماهای تولید کتاب‌های آموزشی» در ۳۱ شماره.

۴. معرفی کتاب‌های آموزشی مفید و مناسب در پایان کتاب‌های درسی برای مطالعه‌ی دانش‌آموزان.

۵. انتشار ۲۵ شماره فصل‌نامه‌ی «جوانه» با محتوای آموزشی، تحلیلی و پژوهشی، با هدف اطلاع‌رسانی و ارائه‌ی یافته‌های علمی و ایده‌های نو، تبادل نظر و تجربه بین صاحب‌نظران، نویسندگان، برنامه‌ریزان و ناشران در زمینه‌ی مباحث مربوط به اصول و معیارهای تولید کتاب‌های آموزشی مناسب.

۶ انتشار کتاب‌نامه‌های رشد، با هدف معرفی و ارائه‌ی فهرست

توصیفی کتاب‌های آموزشی مناسب و مرتبط با محتوای برنامه‌ی

آموزشی و درسی برای دانش‌آموزان و معلمان سراسر کشور. تاکنون ۳۰ شماره‌ی کتاب‌نامه‌ی

رشد به دوره‌های تحصیلی ابتدایی (۱۰ شماره)، راهنمایی (۸ شماره)، متوسطه‌ی نظری (۶ شماره)

و فنی و حرفه‌ای و کار دانش (۶ شماره) تهیه شده است.

۷. انتشار خبرنامه‌ی آینه، هم‌زمان با برگزاری هفت دوره‌ی جشنواره‌ی

رشد با هدف آگاه‌سازی مخاطبان از برنامه‌ها و فعالیت‌های جشنواره‌ی

کتاب‌های آموزشی رشد و گشودن مسیر مرآمده و ارتباط بهتر با

صاحب‌نظران، برای استفاده از خرد جمعی و لحاظ کردن انتظارات آن‌ها،

به منظور بهبود کیفیت تولید کتاب‌های آموزشی.

۸. به روز رسانی بخش کتاب وبگاه اطلاع‌رسانی دفتر به آدرس

www.saman.ketab.ir، به منظور پیام‌رسانی به روز در ارتباط با

کتاب‌های آموزشی و ایجاد ارتباط بهتر و دوسویه با گروه‌های مخاطب و

نهادهای ذی‌نفع.

۹. تولید چهار لوح فشرده (CD) تحت عنوان «بانک اطلاعات کتاب‌های

آموزشی» با هدف معرفی توصیفی ۵۵۵۰ کتاب آموزشی مناسب در دوره‌های متفاوت تحصیلی

و همین‌طور، ارائه‌ی محتوای اسناد و نشریات تولید شده توسط دبیرخانه‌ی سامان بخشی کتاب‌های

آموزشی.

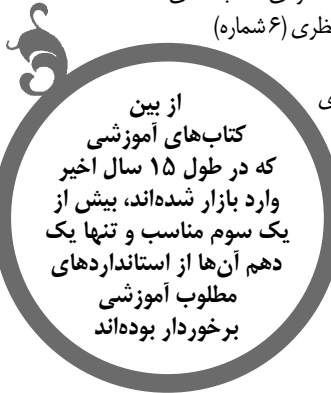
نتایج کلی اجرای طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی

اجرای طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی، با وجود برخی کاستی‌ها، پیامدهای مثبت فراوانی داشته است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

۱. روشن شدن آسیب‌ها، تنگناها و کاستی‌ها در حوزه‌ی تدوین کتاب‌های آموزشی، از جمله:

۱-۱. از بین کتاب‌های آموزشی که در طول ۱۵ سال اخیر وارد بازار شده‌اند، بیش از یک سوم

مناسب و تنها یک دهم آن‌ها از استانداردهای مطلوب آموزشی برخوردار بوده‌اند.

۱-۲. بیش‌ترین کتاب‌های تولیدشده، در زمینه‌ی کتاب‌های کار و تمرین و تست‌های چند گزینه‌ای هستند. نظام نمره‌گرایی، وجود کنکور و اغراق‌آمیز جلوه دادن کنکور و قبولی در دانشگاه‌ها، عامل اصلی گرایش تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان، به استفاده از این کتاب‌هاست. اغلب این کتاب‌ها، حتی اصول اولیه را در طرح سؤال رعایت نکرده‌اند، بلکه به عکس، محتوای کتاب‌های درسی را به سلسله‌ای پرسش و پاسخ‌های حفظی و فاقد خلاقیت تبدیل کرده‌اند. فقدان نوآوری و نیز نگاه سنتی، در این نوع از کتاب‌ها کاملاً مشهود است. محتوا و شیوه‌ی ارائه نیز مشابه است. در مواردی، ساختار برخی از این کتاب‌ها، از جمله کتاب‌هایی که در زمینه‌ی زبان‌آموزی تألیف شده‌اند، نزدیک به چهل سال است که هیچ‌گونه تغییری نکرده است.

۱-۳. در برخی از حوزه‌ها مانند علوم تجربی، اجتماعی و جغرافیا، غلبه با کتاب‌های ترجمه‌ای است. در ترجمه‌ی این کتاب‌ها، گاه از واژگانی استفاده شده است که با سطح سنتی فراگیرنده متناسب نیستند و گاه نیز کتاب‌ها به دلیل بومی نشدن عکس‌ها و تصویرها، و

ناسازگاری آن‌ها با ارزش‌ها و فرهنگ‌های بومی، جنبه‌ی بدآموزی نیز داشته‌اند.

۱-۴. کمبود کتاب آموزشی برای معلم و یا دانش‌آموز در برخی از حوزه‌ها مانند علوم اجتماعی، تربیت بدنی، جغرافیا، روان‌شناسی، زبان‌آموزی، ادبیات و آموزش فیزیک، شیمی، ریاضی، زیست‌شناسی، عمران، کشاورزی، ساختمان و فنی و حرفه‌ای، کاملاً چشم‌گیر است. از سوی دیگر، با توجه به موضوعات مطرح در این حوزه‌ها، نبود تنوع نیز به میزان زیادی دیده می‌شود.

۱-۵. در برخی از کتاب‌های آموزشی، از زبانی نامناسب و دور از فهم دانش‌آموز استفاده شده است. در حالی که در کتاب‌های کمک آموزشی باید اثر نثری ساده، روان و مناسب با خزانه‌ی واژگان کودک استفاده شود.

۱-۶. پدید آوردن اثری خوب نیازمند صبر، حوصله و سرمایه‌گذاری بیشتری است، در حالی که به نظر می‌رسد، ناشران تحت تأثیر انگیزه‌های اقتصادی و بازگشت سریع و سود حاصل از آن، کتاب‌های کمک آموزشی با کیفیت پایین وارد بازار کرده‌اند و یا به ترجمه‌ی بیش از تألیف توجه داشته‌اند. حل این معضل مستلزم تعمق بیشتری است.

۱-۷. در تألیف برخی از کتاب‌های آموزشی از جمله آموزش زبان خارجی، وجود واژگان غلط، ترجمه‌ی نادرست و در مواردی غلط‌های دستوری، موجب شده است که از ارزش این نوع کتاب‌ها کاسته شود. از سوی دیگر، روش آموزش زبان خارجی نیز در این کتاب‌ها، در مقایسه با موارد مشابه آن در سایر کشورها، چندان مطلوب نیست. می‌توان پرسید «آیا چنین کتاب‌هایی نباید قبل از انتشار بازبینی شوند؟»

۱-۸. کمبود کتاب‌های کمک آموزشی در موضوعات متفاوت در حوزه‌های گوناگون یادگیری، از دیگر نارسایی‌هایی است که می‌توان به آن اشاره کرد. برای مثال، در حوزه‌ی جغرافیا، غلبه با

از جمله
کتاب‌هایی که در زمینه‌ی
زبان‌آموزی تألیف شده‌اند،
نزدیک به چهل سال است
که هیچ‌گونه تغییری نکرده
است

کتاب‌هایی است که عمدتاً با جغرافیای طبیعی سروکار دارند و از سایر حوزه‌ها مانند جغرافیای انسانی و سیاسی غفلت شده است. در حوزه‌ی تاریخ، کتاب‌های کمک آموزشی در تاریخ معاصر، کمتر از سایر دوره‌های تاریخی هستند. کمبود کتاب در حوزه‌های آموزش فیزیک، ریاضی، شیمی، زبان خارجی، اقتصاد، روان‌شناسی و یا فلسفه، به زبان ساده و قابل فهم برای عامه، کاملاً چشم‌گیر است. در بخش دینی، در زمینه‌ی اخلاق، اعتقادات و سیره، کمبود کتاب‌های کمک آموزشی مشاهده می‌شود. احتمالاً عدم آگاهی ناشران از حوزه‌های گوناگون و موضوع قبولی در کنکور، بسیاری از فعالیت‌ها، سرمایه‌ها و انرژی‌ها را به سمت خاصی سوق داده است.

۹-۱. در حوزه‌ی فنی و حرفه‌ای، کمبود کتاب‌های کمک آموزشی در زمینه‌ی عمران، کشاورزی، مدیریت خانواده، علوم بهداشتی، متالوژی، سرامیک، صنایع شیمیایی، معدن، صنایع نساجی، صنعت سیمان، نقشه‌برداری، جواهرسازی، ناوبری، مکانیک موتورهای دریایی، الکترونیک، مخابرات دریایی، مواد و شاخه‌ی ساختمان، از جمله مواردی است که نمی‌توان به راحتی از آن چشم پوشید. به ویژه آن‌که در برخی از حوزه‌ها، حتی یک کتاب کمک آموزشی نیز برای بررسی ارائه نشده است.

در بخش
دینی، در زمینه‌ی اخلاق،
اعتقادات و سیره، کمبود
کتاب‌های کمک آموزشی
مشاهده می‌شود

۱۰-۱. برخی از کتاب‌های کمک آموزشی به دلیل آن‌که قبل از چاپ از سوی یک یا تعدادی از افراد متخصص ویرایش علمی نشده‌اند، اشکالات علمی دارند. همین امر موجب شده است که از ارزش و اعتبار آن‌ها کاسته شود.

۱۱-۱. محتوای اکثر کتاب‌ها به پرورش و تقویت فکر، خلاقیت و ابتکار دانش‌آموزان منجر نمی‌شود.

۱۲-۱. در برخی از کتاب‌ها، علاوه بر فقدان انسجام، هماهنگی و ارتباط منطقی میان قسمت‌های متفاوت، اشتباه علمی و ادبی وجود دارد.

۱۳-۱. در بیشتر کتاب‌ها، رنگ‌ها، شکل‌ها، طرح‌ها و حتی بیان پرسش‌ها در برانگیختن ذوق و شوق خواننده مؤثر نیستند و یا با گروه سنی مورد نظر مطابقت ندارند.

۱۴-۱. در انتهای کتاب‌ها، فقدان فهرست منابع و مآخذ دیده می‌شود.

۱۵-۱. بومی نبودن برخی از تصاویر و استفاده از طرح‌ها و عکس‌های خارجی از جمله ضعف‌های این کتاب‌هاست.

۱۶-۱. شباهت بسیار زیاد آثار تولید شده به یکدیگر، به ویژه از نظر نوع ساختار، نحوه‌ی گزینش و سازمان‌دهی محتوا، موجب شده است که از تنوع روشی و محتوایی این کتاب‌ها کم شود.

۱۷-۱. امکان بهره‌گیری آسان از منابع تصویری ارزان و رایگان، سبب روی گردانی ناشران از هنرمندان علاقه‌مند به فعالیت در زمینه‌ی تصویرگری کتاب‌های کودک، و نزول وضعیت تصویری کتاب‌های آموزشی، به ویژه کتاب‌های کمک درسی شده است. این معضل در کتاب‌های آموزشی حوزه‌ی زبان و ادبیات فارسی چشم‌گیرتر است. برخی از آسیب‌های چنین رخدادی عبارت‌اند از:

الف) شباهت کتاب‌ها از نظر تصویرگری به یکدیگر؛

ب) فقدان ارتباط بین تصاویر و محتوای کتاب‌ها؛

ج) ناهم‌خوانی فرهنگی تصاویر؛

د) ناهم‌آهنگی تصاویر یک نوع کتاب از نظر نوع تکنیک تصویری، کیفیت، جذابیت، نوع

رنگ‌آمیزی و ...؛

هـ) تولید محتوا بر اساس تصاویر موجود.

۱۸-۱. در اغلب کتاب‌ها بی‌توجهی به قواعد رسم‌الخط و اصول نشانه‌گذاری و نحوه‌ی نگارش مشاهده می‌شود.

از جمله ویژگی‌های مورد انتظار در رابطه با شیوه‌ی نگارش کتاب‌های آموزشی، توجه به ملاحظات زبانی، ذخیره‌ی واژگان و معانی در ذهن مخاطبان، به کارگیری اصول نشانه‌گذاری و برقراری ارتباط مؤثر و برانگیزنده است که متأسفانه در بسیاری از کتاب‌های مورد بررسی وجود دارد.

۱۹-۱. پایین بودن سهم تولید بومی (تألیف) در برابر موج بسیار قوی واردات (ترجمه)، به ویژه در حوزه‌ی علوم تجربی و حرفه و فن، از روند کند تولید علم در کشور حکایت دارد.

۲۰-۱. کمبود کتاب درحوزه‌ی نهادهای خدمت‌رسان، نظیر اورژانس، انجمن حمایت از معلولین، حمایت از بیماری‌های خاص کودکان، پلیس و ... چشم‌گیر است.

۲۱-۱. موازی کاری و تألیف کتاب‌هایی شبیه به یکدیگر توسط ناشران متفاوت، به اتلاف سرمایه‌ها در این عرصه انجامیده است.
۲۲-۱. به مسائل ایمنی و بهداشتی و زیست‌محیطی در کتاب‌های حرفه و فن توجه کافی نشده است.

۲. روشن شدن ضرورت استانداردهای کتاب‌های آموزشی و ضابطه‌مند شدن تولید این کتاب‌ها. نبود این ضابطه‌ها و کتاب‌های الگو در حوزه‌های گوناگون موجب آن شده است که تنها یک دهم از کتاب‌های موجود در بازار، به استانداردهای مورد نظر نزدیک باشند.

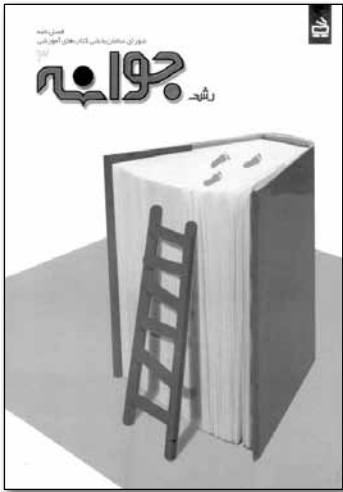
۳. شناسایی کتاب‌های آموزشی مطلوب برای معرفی به مدرسه‌ها، خانواده‌ها، دانش‌آموزان و حتی سایر ناشران. اگرچه برخی از ناشران در اظهارات و مصاحبه‌های خود، نگران ممیزی آثارشان از سوی سازمان پژوهش هستند، اما اکثر آن‌ها علاقه‌مندند که وزارت آموزش و پرورش ضوابط و استانداردهای کتاب‌های آموزشی را تدوین و در اختیار آن‌ها قرار دهد. برخی نیز علاقه‌مندی خود را به برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌ی استانداردهای تولید کتاب‌های آموزشی برای ناشران اظهار کرده‌اند.

۴. تولید سلسله‌ای از اسناد در خصوص ضوابط تولید کتاب‌های آموزشی، نشریات و کتاب‌نامه‌ها که مورد استقبال ناشران، مؤلفان و مدرسه‌ها قرار گرفته است. آن‌چه در خصوص ضوابط تدوین شده درباره‌ی تولید کتاب‌های آموزشی می‌توان اظهار داشت، جامع نبودن آن‌ها و نیز ناهماهنگی در ساختار آن‌هاست. به عبارت دیگر، صاحب‌نظران گاه سلیقه‌ای عمل کرده‌اند. با این حال، نباید از این نکته غافل بود که تولید این اسناد، به میزان زیادی به ایجاد و توسعه‌ی ادبیات لازم برای ضابطه‌مند کردن کتاب‌های آموزشی و تا حدی روشن شدن ابهامات در خصوص تعریف کتاب‌های آموزشی، هدف‌ها و ویژگی‌های انواع آن‌ها کمک کرد؛ اگرچه هنوز تا رسیدن به اهداف مورد نظر راهی طولانی در پیش داریم. از فرایند برگزاری جشنواره‌های رشد در هر سال، ارزش‌یابی جامعی صورت گرفته است، به طوری که نتایج آن به صورت گزارش‌های جداگانه از سوی **دفتر انتشارات کمک آموزشی** منتشر شده است. مهم‌ترین نتایج این نظرسنجی‌ها به قرار زیر بوده است:

■ به طور میانگین، ۷۵ درصد از پاسخ‌گویان، برگزاری این جشنواره‌ها را در سطح خوب و خیلی خوب ارزیابی کردند و برگزاری آن را برای رسیدن به مقاصد مورد نظر موفق دانستند.

■ روشن شدن استانداردهای تألیف کتاب‌های آموزشی و ضابطه‌مند شدن تولید این کتاب‌ها

موازی کاری و
تألیف کتاب‌هایی شبیه
به یکدیگر توسط ناشران
متفاوت، به اتلاف سرمایه‌ها
در این عرصه انجامیده
است

یک ضرورت است و موجب ارتقای کیفیت تولید کتاب‌های آموزشی، و هماهنگ شدن فعالیت‌های پراکنده در حوزه‌ی تدوین و نشر کتاب‌های آموزشی شده است.

راهکارها و توصیه‌های راهبردی

برنامه‌ی درسی مدرن را باید هم‌چون سامانه‌ای دانست که اجزای متعددی دارد. کتاب‌های درسی، کمک آموزشی و کمک درسی، مجلات، فیلم‌های آموزشی، نرم‌افزارها، برنامه‌های تلویزیونی، فضاهای آموزشی (مانند موزه‌ها، مسجدها و کتاب‌خانه‌ها) و اینترنت، اجزای این سامانه هستند. این سامانه زمانی می‌تواند به هدف‌های خود دست یابد که اجزا با یکدیگر هماهنگ باشند. از آن‌جا که مواد آموزشی توسط بخش‌های متعددی تولید می‌شوند، ضرورت هماهنگی بین نهادهای تولیدکننده و یا نظارت‌کننده، نظیر سازمان پژوهش، ناشران بخش خصوصی و وزارت ارشاد، کاملاً احساس می‌شود.

اکنون این پرسش مطرح است که: «با توجه به نارسایی‌های ذکر شده، چه راهکارهایی از سوی این بخش‌ها برای نیل به هدف‌های آموزشی باید اتخاذ شود؟»

به منظور نیل به مقاصد طرح سامان‌بخشی و نظر به این‌که بخش عمده‌ای از کتاب‌های آموزشی بدون توجه به نیازهای مخاطبان و صرفاً متأثر از شرایط بازار و نیاز داوطلبان برای ورود به دانشگاه و یا قبولی در امتحانات منتشر شده‌اند، در بدو امر توجه به نکات زیر به سازمان پژوهش، ناشران و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی توصیه می‌شود:

الف) توصیه به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

۱. در خصوص نیازها و علاقه‌های فراگیرندگان، هدف‌های برنامه‌های درسی، موضوعات متفاوت دانش، نیازهای حال و آینده‌ی جامعه، و نیازهای منطقه‌ای و بومی، پژوهش جامعی با بهره‌گیری از نظرات کارشناسان، آموزگاران، نهادها و مؤسسات و دانش‌آموزان صورت گیرد. بی‌توجهی به نیازها و خواسته‌های دانش‌آموزان، حاصلی جز کاشتن خلاقیت و استعداد آن‌ها ندارد. از آن‌جا که ناشران بخش خصوصی می‌توانند از حاصل این نوع پژوهش‌ها استفاده کنند، می‌توان هزینه‌های آن را به صورت بین بخشی پیش‌بینی کرد، اما اجرای آن را به سازمان پژوهش سپرد.

۲. تدوین استانداردها و ضوابط لازم در تولید کتاب‌های آموزشی ضرورت دارد. لازم است نحوه‌ی مشارکت بخش خصوصی در این کار نیز مشخص شود.

۳. در خصوص شناخت آسیب‌ها، تنگناها و کاستی‌های کتاب‌های آموزشی موجود در بازار، پژوهشی جامع‌تر صورت گیرد. این پژوهش را می‌توان با پژوهش نخست تلفیق کرد.

۴. تداوم طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی و جشنواره‌های کیفیت‌بخشی کتاب‌های آموزشی، مستلزم نظارت، ارائه‌ی خدمات مشاوره‌ای و حمایت‌های مالی است. شایسته است که در برنامه‌های پنج ساله‌ی سازمان پژوهش، پیش‌بینی‌های لازم صورت گیرد.

پایین
بودن سهم تولید
بومی (تألیف) در برابر موج
بسیار قوی واردات (ترجمه)
به ویژه در حوزه‌ی علوم
تجربی و حرفه و فن، از روند
کند تولید علم در کشور
حکایت دارد

۵. برای ناشران، در زمینه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی مناسب، کارگاه آموزشی برگزار شود. ناشران شرکت کننده در جشنواره، ضمن پذیرش مشکلات و آگاهی از نارسایی‌ها، برای غلبه بر مشکلات، درخواست رهنمود و راه‌حل داشتند. تولید استانداردها در زمینه‌ی کتاب‌های آموزشی و نیز برگزاری کارگاه آموزشی از سوی سازمان پژوهش، گام مثبتی برای حل این مشکل خواهد بود.

۶. تولید «کتاب‌نامه‌ی رشد» و نشریه‌ی رشد جوانه (نشریه‌ی دبیرخانه‌ی شورای سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی) تداوم یابد.

۷. کتاب‌های کمک آموزشی و کمک درسی نمونه و مناسب، به تفکیک رشته‌ها و پایه‌های تحصیلی تولید شوند. تولید کتاب‌های کمک آموزشی و درسی نمونه، گام ارزشمندی در زمینه‌ی جهت‌دهی به ناشران خواهد بود. نظر به این‌که آن سازمان داعیه‌ی سامان‌بخشی به وضعیت آشفته‌ی کتاب‌های آموزشی را دارد، شایسته است که از طریق تولید کتاب‌های نمونه، به هدایت و جهت‌دهی ناشران کمک کند.

۸. برنامه‌ی درسی ملی و راهنماهای جامع برنامه‌های درسی، با نگاهی به تحولات آینده و نیازهای رو به تغییر نظام اجتماعی و فرهنگی تهیه و تدوین شوند. چنان‌چه این امر که ضرورتی انکارناپذیر دارد، تحقق یابد، نقش هریک از دست‌اندرکاران، اعم از بخش‌های دولتی و غیر دولتی، در پیشبرد هدف‌های متعالی نظام آموزشی کشورمان مشخص خواهد شد.

۹. به منظور تنویر افکار عمومی در تهیه و تولید کتاب‌های آموزشی مناسب، از طریق روزنامه‌های کثیرالانتشار، صدا و سیما و سایت‌های اینترنتی مربوط، اطلاع‌رسانی صورت گیرد.

۱۰. سازمان پژوهش به سمت مدیریت بر تولید مواد آموزشی، به جای تصدی‌گری، حرکت کند.

۱۱. بین سازمان پژوهش و سازمان‌های آموزش و پرورش استان‌ها، ارتباط مستمر و تشکیلاتی برقرار شود.

۱۲. به رایزنی با سازمان سنجش آموزش کشور، به منظور ایجاد تغییر در شیوه‌ی اجرای آزمون کنکور، با توجه به هدف‌ها و مقاصد برنامه‌های درسی، پردازد.

۱۳. لازم است فرهنگ استاندارد سازی تولید کتاب‌های آموزشی را در حوزه‌های داخلی و خارجی نظام آموزش و پرورش، تبیین و ترویج کرد.

۱۴. در مدرسه‌ها، استاندارد تعداد کتاب آموزشی برای هر دانش‌آموز تعیین شود. این استاندارد برای کشوری مانند ژاپن در حدود ۱۲/۸ جلد کتاب برای هر دانش‌آموز است، در حالی که برای مدرسه‌های ما بسیار پایین است. در ایران، در مدرسه‌های ابتدایی ۰/۹۸ جلد کتاب، در مدرسه‌های راهنمایی ۱/۵ جلد کتاب و در مدرسه‌های متوسطه ۲/۲۴ جلد کتاب برای هر دانش‌آموز وجود دارد. با نگاهی به داده‌های فوق که از کل ۹۲ هزار مدرسه در سراسر کشور استنتاج شده است، در می‌یابیم که نیازمند سرمایه‌گذاری، صرف انرژی و بودجه و برنامه‌ریزی گسترده هستیم.

۱۵. کتاب‌خانه‌های آموزشی نیز در صورتی که جایگاه خود را در نظام آموزشی بیابند، تحول عظیمی به وجود خواهند آورد. بدین مفهوم که از نظر فیزیکی، مدرسه‌ها باید کتاب‌خانه‌هایی با کتاب‌داران آموزش دیده یا متخصص و با کتاب‌های مناسب داشته باشند. از نظر برنامه‌ی درسی نیز، باید در طول سال تحصیلی و تعطیلات تابستانی، برای تمام پایه‌های درسی برنامه‌های

لازم است
فرهنگ استاندارد سازی
تولید کتاب‌های آموزشی را
در حوزه‌های داخلی و خارجی
نظام آموزش و پرورش
تبیین و ترویج کرد

مطالعاتی پیش‌بینی شود. طرح درس معلمان باید به گونه‌ای باشد که تدریس، پرسش‌های کلاسی، فعالیت‌های درسی و ارزش‌یابی‌ها، بر مبنای کتاب‌های درسی و آموزشی باشند و کتابخانه‌ی آموزشگاه از عناصر اساسی تدریس تلقی شود؛ به گونه‌ای که اگر از نظام آموزشی حذف شوند، آموزش نتواند راه خود را ادامه دهد. برنامه‌های درسی نیز باید به گونه‌ای طراحی شوند که فعالیت‌ها، پرسش‌ها و محتوایشان موجب فعالیت ذهنی، کنجکاوی و سوق یافتن دانش‌آموزان به خارج از کلاس درس، کتابخانه و آزمایشگاه شوند. علاوه بر این، درج سیاهه‌ی کتاب‌های مناسب در پایان هر بخش و اختصاص درس‌هایی در زمینه‌ی مطالعه، می‌تواند مؤثر باشد.

۱۶. بانک اطلاعاتی ایجاد شود و در آن، کتاب‌های مناسب به تفکیک موضوعات درسی و پایه‌های تحصیلی معرفی شوند. این کار، علاوه بر باز گذاشتن دست معلمان، موجب رونق بازار نشر و جهت دادن به انتشار کتاب‌های آموزشی مناسب می‌شود.

ب) توصیه به ناشران و پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی

۱. در تولید کتاب‌های آموزشی، استانداردهای آموزشی به ویژه در بعد نیاز مخاطب، توانایی مخاطب، اعتبار علمی، توجه به خلاقیت و نوآوری، سودمندی، کمک به تعمیق یادگیری، استفاده از زبان قابل فهم، تناسب با فهم مخاطبان، توجه به ترویج روش‌های فعال، ارتباط با هدف‌های برنامه‌های درسی، و توجه به بعد هنری و چاپ، رعایت شوند.

۲. در تألیف کتاب‌های آموزشی، از زبان متناسب با سن کودکان، نوجوانان و معلمان استفاده شود. کتاب‌های کودکان غالباً توسط بزرگسالانی نوشته می‌شوند که در آن‌ها، ابعاد زبانی فقط قدری کوچک‌تر شده‌اند و تصور مؤلفان بر این است که آن‌ها را به زبان بچه‌ها نوشته‌اند؛ در حالی که این گونه نیست. کسی می‌تواند برای بچه‌ها بنویسد که به کودکی خویش برگردد و کودکی و نوجوانی خود را بشناسد و نیازهای مخاطب خود را بیابد. در انتقال تجربه با رخدادها و وقایع به کودکان، نباید از بالا به پایین نگاه کرد، بلکه مؤلف باید سطح زبان خود را زیرکانه، تا حد فهم مخاطب پایین بیاورد. هم‌چنین در نوشتن باید از زبانی استفاده کرد که آهنگ، حرکت و شتاب داشته باشد و به دنیای واقعی نزدیک‌تر باشد.

۳. گروه‌های کارشناسی و تألیف کتاب‌های آموزشی را تقویت شوند.

۴. شمارگان کتاب‌های آموزشی افزایش یابد. در حال حاضر، شمارگان یک کتاب آموزشی در کشور ما به طور متوسط در حدود سه هزار جلد است. این رقم با توجه به جمعیت دانش‌آموزی ما بسیار مایوس‌کننده است؛ به خصوص این که بخش کثیری از جمعیت با سواد ما را دانش‌آموزان تشکیل می‌دهند. کم بودن شمارگان کتاب، پیامدهای متعددی دارد، از جمله: خطر اقتصادی نبودن تولید کتاب‌های آموزشی. سود نبردن کافی از انتشار کتاب نیز موجب کشانده شدن سرمایه‌های فکری و فرهنگی به سوی حرفه‌های دیگر و در نتیجه، فقدان نویسندگان حرفه‌ای می‌شود.

۵. از پرداختن اغراق‌آمیز به آزمون کنکور سراسری پرهیز شود. مسئله‌ی کنکور بدون شک همه‌ی برنامه‌ریزی‌های انسانی و اجتماعی آموزش و پرورش را خنثی می‌کند.

۶. از شتاب‌زدگی در چاپ کتاب‌هایی که تلاش می‌شود، هم‌زمان با کتاب درسی به بازار بیایند، اجتناب شود. این گونه کتاب‌ها غالباً نقش حل‌المسائل را ایفا می‌کنند.

برای ناشران، در
زمینه‌ی تولید کتاب‌های
آموزشی مناسب، کارگاه
آموزشی برگزار شود

۷. کتاب‌هایی که از ابتدا تا پایان یکسان و فاقد تنوع هستند، مخاطب را خسته می‌کند. کوشش برای کاهش هزینه‌های آماده‌سازی موجب چاپ کتاب‌هایی شده است که فشردگی زیاد، خط بسیار ریز، فضای سفیدخوانی اندکی دارند. این امر به افزایش بی‌علاقگی و بی‌زاری خواننده می‌انجامد.

۸. تنوع بخشیدن به تولید کتاب‌های آموزشی از طریق تولید کتاب‌های یکنواخت با نام‌های متعدد از جانب ناشران متفاوت، نشانه‌ی پیشرفت و گستردگی حوزه‌ی عمل نیست، بلکه موجب هدر رفتن سرمایه‌ی ملی و نیروی انسانی می‌شود. فقدان تنوع در آثار تولیدی، هم به لحاظ موضوعی و هم از نظر سازمان محتوا، و دنباله‌روی کتاب‌های آموزشی از سطر به سطر کتاب درسی و تبدیل هر سطر آن به تست‌های چهار جوابی، چیزی جز نوعی انحراف در تولید کتاب‌های آموزشی نیست. این جریان زنگ خطر بسیار بزرگی است که ناشران محترم باید به آن توجه کنند. **بهره‌گیری از مطالب مناسب برای رفع خستگی دانش‌آموز، از جمله مطالب فکاهی، لطیفه، سخنان بزرگان، ضرب‌المثل و غیره، به بالا رفتن جذابیت کتاب‌های آموزشی منجر خواهد شد.**

۹. در اکثر کتاب‌ها، تولید دانش کمتر مورد توجه قرار گرفته و بیشتر انتقال دانش مورد نظر بوده است.

۱۰. به ارتباط محتوا با اهداف برنامه‌ی درسی باید توجه شود. عدم آگاهی برخی از تولیدکنندگان به هدف‌های کلی و سرفصل‌های مصوب برنامه‌ی درسی، به ویژه هدف‌های نگرشی و مهارتی، موجب شده است که کتاب‌های آموزشی، به لحاظ ارتباط با برنامه‌ی درسی یا پشتیبانی از آن، در حد متوسط به پایین ارزیابی شوند.

۱۱. کمبود کتاب‌های ویژه‌ی معلم کاملاً مشهود است. این نقص را، هم در حوزه‌ی کتاب‌های دانش‌افزایی و هم در روش‌ها و مهارت‌های تدریس، می‌توان مشاهده کرد.

۱۲. کمبود تصویر و نمودار در کتاب‌های آموزشی، به دلیل نگرانی ناشران از افزایش هزینه‌ها، موجب شده است که از کیفیت این‌گونه کتاب‌ها کاسته شود.

۱۳. توجه به مسائل ویرایشی (به لحاظ علمی یا دستوری) یک الزام است و شایسته است این موضوع مورد توجه معلمان نیز قرار گیرد.

۱۴. به تازه‌ترین پژوهش‌های علمی و ذکر دقیق منابع و مأخذ به کار رفته و رعایت امانت‌داری در نقل مطالب توجه شود.

۱۵. به تألیف در برابر ترجمه اولویت داده شود. توجه به این نکته، به روند بومی سازی دانش کمک خواهد کرد.

۱۶. در به کارگیری روش علمی در حل‌المسائل محیطی، اجتماعی روانی، کوشش‌های دانشمندان ایران و جهان، و پرورش قدرت تفکر مد نظر قرار گیرد.

۱۷. اهتمام در نشر کتاب‌هایی که نیاز حرفه‌ای هنرآموزان رشته‌های فنی و حرفه‌ای را تأمین کنند، ضرورت دارد.

۱۸. حق مالکیت معنوی و حقوق کپی‌رایت برای مؤلفان شمرده شود. این موضوع مانع کپی‌برداری‌های ناشایسته از اثرهای خارجی می‌شود و راه برای نوآوری در نگارش و تصویرگری کتاب و شکوفایی استعداد هموار می‌سازد.

در حال حاضر
شمارگان یک کتاب آموزشی
در کشور ما به طور متوسط در
حدود سه هزار جلد است. این رقم
با توجه به جمعیت دانش‌آموزی
ما بسیار مایوس‌کننده است

۱۹. به آموزش مفاهیم و کاربردها، با هدف درک بهتر از موضوع در کتاب‌هایی که به ارزش‌یابی از آموخته‌های فراگیرندگان و آماده کردن دانش‌آموزان برای آزمون سراسری می‌پردازند، توجه شود.

۲۰. برای بهبود کیفیت تولید کتاب‌های آموزشی، پدیدآورندگان محترم قبل از تولید، اهداف، معیارها و استانداردهای تعیین‌شده در مجموعه راهنماهای تولید کتاب‌های آموزشی را که توسط «دفتر انتشارات کمک آموزشی» (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی) به چاپ رسیده‌اند و در وب‌سایت دفتر در دست‌رس است، مطالعه کنند.

۲۱. برای ارتقای کیفی آثار ترجمه‌ای، لازم است بومی کردن مثال‌ها و تصویرها، پیام نهفته در واژگان و تصویرها، سطح درک و فهم فراگیرندگان، ویرایش علمی و محتوای آن‌ها، و ارزش‌های فرهنگی ملی و مذهبی مورد توجه قرار گیرند.

۲۲. نظر به اهمیت ارتباط «زبان» و «اندیشه و تفکر»، و نقش کلیدی زبان در فهم سایر علوم و فرایند یاددهی - یادگیری، ناشران محترم به رعایت زبان معیار و قواعد رسم‌الخط و ویرایش کتاب‌ها توسط اهل فن و ادب، توجه خاص مبذول دارند.

۲۳. به منظور رعایت عنصر زیباشناختی و سواد بصری در انتشار کتاب‌های آموزشی، تأکید بر استفاده از شیوه‌های مدرن در تصویرگری، گرافیک و صفحه‌آرایی آثار، متناسب با نیازهای فرهنگی و تربیتی مخاطب، ضرورت دارد.

۲۴. به هویت اسلامی و ملی این مرز و بوم که جایگاه ویژه‌ای در گروه کتاب‌های دانش‌افزایی دانش‌آموزان در علوم گوناگون دارد، هرچه بیشتر توجه شود.

۲۵. ناشران محترم، از آثار علمی و اخلاقی که با روش خلاق، آموزه‌های دینی را به شیوه‌ای جذاب غیر مستقیم به مخاطب انتقال می‌دهند، حمایت کنند.

۲۶. برای تولید کتاب‌های آموزشی که به پرورش و تقویت روحیه‌ی علمی و فناوریانه، مسئله‌یابی و حل مسئله، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات، مشاهده، انجام آزمایش، نتیجه‌گیری و نیز تقویت مهارت‌های تجربی و عملی، مهارت‌های اجتماعی و گروهی، طراحی و ساخت و ... بین مخاطبان می‌پردازند، برنامه‌ریزی شود.

۲۷. نیازهای مخاطبان در تولید کتاب‌های آموزشی منظور شوند. برای مثال، **حدادی** در پژوهش خود تحت عنوان «شناسایی نیازهای دانش‌آموزان دوره‌ی تحصیلی ابتدایی به کتاب‌های آموزشی غیر درسی» که در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ به سفارش مؤسسه‌ی پژوهشی برنامه‌ی درسی و نوآوری آموزشی به انجام رساند، به نتایج زیر دست یافت:

۱. در پایه‌ی ابتدایی، نیاز دانش‌آموزان به کتاب‌های آموزشی غیر درسی به ترتیب اولویت به شرح زیر است:

■ **پایه‌ی اول:** کتاب‌های داستانی، کمک درسی ریاضی، کمک درسی فارسی، کمک درسی

از شتاب‌زدگی
در چاپ کتاب‌هایی که
تلاش می‌شود، هم‌زمان با
کتاب درسی به بازار بیایند
اجتناب شود. این‌گونه کتاب‌ها
غالباً نقش حل‌المسائل را
ایفا می‌کنند

علوم، با موضوعات دینی و با موضوعات علمی.

■ **پایه‌ی دوم:** کتاب‌های داستانی، کمک درسی ریاضی، با موضوعات دینی، کمک درسی علوم، کمک درسی فارسی، کمک درسی هدیه‌های آسمانی و با موضوعات علمی.

■ **پایه‌ی سوم:** کتاب‌های داستانی، کمک درسی ریاضی، با موضوعات دینی، کمک درسی فارسی، با موضوعات علمی، کمک درسی علوم، کمک درسی هدیه‌های آسمانی و کمک درسی اجتماعی.

■ **پایه‌ی چهارم:** کتاب‌های فعالیت و کار و تمرین ریاضی، مطالب تاریخی، کمک درسی فعالیت و کار و تمرین درس علوم، اطلاعات علمی، فعالیت و کار و تمرین در درس تاریخ و جغرافیه، رمان و داستان‌های تخیلی، فعالیت و کار و تمرین درس مدنی، فارسی، هدیه‌های آسمانی، سلامت جسمانی، مسائل فرهنگی و مطالب هنری.

■ **پایه‌ی پنجم:** کتاب‌های فعالیت و کار و تمرین درس ریاضی، داستانی و رمان، کمک درسی، فعالیت و کار در درس علوم، موضوعات و مطالب تاریخی، فعالیت و کار در درس تاریخ، جغرافیه، اجتماعی، مطالب هنری، فعالیت و کار و تمرین درس فارسی، هدیه‌های آسمانی، داستان‌های پلیسی، و سلامت و بهداشت جسمانی.

۲. بین نیازهای دانش‌آموزان دختر و پسر در پنج پایه‌ی تحصیلی دوره‌ی ابتدایی به کتاب‌های کمک درسی علوم، ریاضی، فارسی، اطلاعات علمی، تعلیمات دینی، رمان و داستان‌های بلند، تفاوت معنی‌داری وجود دارد که در این زمینه‌ها، نیازهای دانش‌آموزان دختر بیش از پسران است.

۳. بین نیازهای دانش‌آموزان پنج پایه‌ی تحصیل دوره‌ی ابتدایی به کتاب‌های کمک درسی علوم، ریاضی، اطلاعات علمی، رمان و داستان‌های بلند تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در این زمینه، نیازهای دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم از سایر پایه‌ها بیشتر است.

۴. بین نیاز دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی به کتاب‌های کمک آموزشی غیر درسی (درس‌های فارسی و دینی، مطالب تاریخی، و رمان و داستان‌های تاریخی) با معدل درسی آن‌ها، رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

جامعه‌ی این پژوهش، معلمان و دانش‌آموزان پایه‌ی اول تا پنجم دوره‌ی تحصیلی ابتدایی در مناطق و نواحی ۲۹ گانه‌ی سازمان آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران بود. حجم نمونه‌ی معلمان در این مطالعه، ۳۸۴ نفر و حجم دانش‌آموزان ۳۸۴ نفر در هر پایه در نظر گرفته شده بود.

ج) توصیه به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۱. بر کار انتشار کتاب‌های آموزشی، برای حصول اطمینان از انطباق آن با ضوابط و معیارهای مصوب از سوی وزارت آموزش و پرورش نظارت شود.
۲. به منظور تعیین سیاست‌ها و راهبردها، تدوین برنامه‌ها و انجام ارزیابی، پایگاه آماری و اطلاعاتی جامعی در رابطه با وضعیت تولید کتاب‌های آموزشی در کشور راه‌اندازی و از آن بهره‌برداری شود.
۳. فهرست یا شناس‌نامه‌ی کتاب‌های آموزشی «فیپا»، استانداردسازی و مشخصات کلی مخاطب، نوع کتاب و حوزه‌ی آموزشی مرتبط در آن درج شود.
۴. تدوین سیاست‌ها و راهبردهای ملی تولید کتاب‌های آموزشی مد نظر قرار گیرد. با توجه

با توجه به

این که در حال حاضر ۶۳۰
شهر در سراسر کشور داریم
تعداد زیادی از دانش‌آموزان ما
از دسترسی به کتابخانه‌های
مخصوص خود محروم‌اند

به این که در حال حاضر توزیع منابع و اعتبارات، لزوماً مبتنی بر آینده‌نگری و در جهت نیل به هدف‌های ملی نظام آموزشی نیست، بازنگری در این سیاست‌ها و راهبردها ضروری به نظر نمی‌رسد.

۵. در سامانه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی، انسجام، همکاری و هماهنگی درونی ایجاد شود؛ به گونه‌ای که مأموریت دستگاه‌های فرهنگی دولتی و غیر دولتی کشور، شامل آموزش و پرورش، فرهنگ و ارشاد اسلامی، ناشران خصوصی و ... به درستی تعیین و تفکیک شده باشد.

۶. همایش‌هایی نظیر «نمایشگاه بین‌المللی» در زمینه‌ی تولید کتاب‌های کمک آموزشی بر پا شوند. این کار یکی از بهترین راهکارهایی است که دانش‌آموزان را با انواع کتاب‌های آموزشی آشنا می‌کند و می‌تواند انگیزه‌ی آنان را در یادگیری افزایش دهد. با وجود سیل مشتاق کودک و نوجوان در نمایشگاه کتاب نهم، تنها ۱۵/۳ درصد کتاب‌ها به آنان اختصاص داشت که این رقم بسیار ناچیز است و اگر کیفیت کتاب‌ها را در نظر بگیریم، پایین‌تر هم خواهد بود و نخواهد توانست جواب‌گوی علاقه‌های دانش‌آموزان کشور باشد.

۷. با توجه به ضعف کتابخانه‌های آموزشگاهی و حضور کم‌رنگ بخش دانش‌آموزی در کتابخانه‌های عمومی، کتابخانه‌های دانش‌آموزی که امکانی برای دستیابی به منابع یادگیری هستند، گسترش یابند. در حال حاضر، حدود ۳۰۱ کتابخانه‌ی ثابت شهری، پنج کتابخانه‌ی سیار شهری، ۴۵ کتابخانه‌ی پستی و ۱۵ کتابخانه‌ی سیار روستایی به کودکان و نوجوانان اختصاص دارند که در مجموع، تعدادشان به ۳۶۶ واحد می‌رسد. با توجه به این که در حال حاضر ۶۳۰ شهر در سراسر کشور داریم، تعداد زیادی از دانش‌آموزان ما از دسترسی به کتابخانه‌های مخصوص خود محروم‌اند.

